

Water spiegel

Mark Harbers

Ook minister van Infrastructuur en Waterstaat rolt blauwe loper uit voor 'Toekomst van ons drinkwater'

Het drinkwater- paspoort van...

AANTAL GLAZEN KRAANWATER PER DAG:

4-6.

OP HET GEBIED VAN DRINKWATER BEN IK TROTS OP:

de hoge kwaliteit van het drinkwater in Nederland, waar veel partijen, zoals drinkwaterbedrijven en waterschappen, zich dagelijks voor inzetten.

MIJN SPEERPUNT VOOR HET WATERBELEID IS:

enerzijds zorgen dat er voldoende (zoet) water beschikbaar is voor zowel de mens, de natuur, als onze landbouw- en voedselketen, wat onder andere betekent het omgaan met droogte en het tegengaan van vervuiling en verzilting, en anderzijds het borgen van de waterveiligheid, zodat we als Nederlanders droge voeten houden.

ALS IK AAN DRINKWATER DENK, DAN:

ben ik dankbaar dat ik in een land woon waar er overal schoon drinkwater uit de kraan komt.

Naam: Harry van der Molen

Functie: Tweede Kamerlid voor het CDA

Leeftijd: 42

Small wins

Hoogleraar Katrien Termeer (WUR) over het verband tussen de watertransitie en de andere actuele maatschappelijke opgaven. **6**

Balans van gezamenlijk pleidooi UvW en Vewin: 'Water verbindt'

In het voorjaar van 2021 riepen de Unie van Waterschappen (UvW) en Vewin samen op om water sturend te maken in de ruimtelijke ordening: wat is nu, een jaar later, bereikt? **14**

Commissiedebat Water

Minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat belooft gesprek met Vewin en Vitens over waterbeschikbaarheid. **20**

Ed Nijpels en Cees Veerman

Over de door UvW en Vewin bepleite watertransitie: 'Water en bodem zijn allesbepalend in de ruimtelijke ordening.' **24**

Toekomst van ons drinkwater

Op 11 mei rolden alle drinkwaterbedrijven de blauwe looper uit om aandacht te vragen voor de 'Toekomst van ons drinkwater'. **28**

Verder in dit nummer

Voorwoord Peter van der Velden **4** – Drinkwaterbeeld Waternet **5** – Column Rienk Kuiper **11**

Duurzaam: Oasen **12** – De drinkwaterplek van Marouschka Romme **18** – Kort nieuws **23**

Kort nieuws **31** – Achterspiegel **32**

De toekomst van ons drinkwater begint nú!

Het drinkwater van morgen vraagt vandaag actie.' Dat is kort samengevat de boodschap van de campagne 'Toekomst van ons drinkwater' van de drinkwatersector, waarvoor minister Harbers van

Infrastructuur en Waterstaat op 11 mei jongstleden 'op de blauwe loper' de aftrap gaf. Die actie is urgent. De beschikbaarheid en kwaliteit van de bronnen van ons drinkwater staan meer en meer onder druk.

Goed en voldoende drinkwater lijkt zo normaal, maar is niet meer vanzelfsprekend en het wordt tijd dat we daar meer bij stilstaan. Natuurlijk moeten we bewust en zuinig omgaan met water. Maar we moeten ook

zorgen dat drinkwaterbedrijven in staat worden gesteld om in te spelen op de toekomstige vraag.

Al vóór 2030 moeten vrijwel alle drinkwaterbedrijven hun productiecapaciteit vergroten. Dat lukt alleen als – snel – meer werk wordt gemaakt van het aanwijzen en beschermen van nieuwe bronnen voor drinkwater. En als drinkwaterbedrijven met vergunningen en financieringsruimte in staat worden gesteld om nieuwe én bestaande bronnen ook daadwerkelijk te benutten.

Die opgave is onderdeel van de bredere watertransitie, waartoe de drinkwaterbedrijven en de waterschappen al eerder hebben opgeroepen. Doel is een klimaatrobuust systeem dat de toekomstige waterbeschikbaarheid én waterkwaliteit verzekert. Water is een verbindende factor tussen de grote opgaven op het vlak van klimaat, energie, natuur, ruimtelijke ordening en woningbouw.

Dit nummer van de – geheel vernieuwde – Waterspiegel is grotendeels gewijd aan deze grote maatschappelijke transitie en de rol die de watertransitie daarin speelt. Een transitie is een zaak van lange adem, maar begint met een eerste stap. De toekomst begint nú; dat geldt ook voor onze drinkwatervoorziening!

Peter van der Velden
Voorzitter Vewin

Waterkwaliteitsscherm beschermt Vinkeveense Plassen tijdens droogte

Door klimaatverandering komen er vaker droge perioden voor. Hierdoor is er minder toevoer van zoetwater. Dit heeft gevolgen voor de waterkwaliteit. Waternet plaatst in opdracht van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht een permanent waterkwaliteitsscherm bij de Vinkeveense Plassen en omliggende polders. Dit scherm voorziet de polders tijdens droge perioden van zoet, voedselarm water. Op deze manier houdt Waternet de waterkwaliteit goed, ook tijdens droogte.

 waternet
waterschap amstel gooi en vecht
gemeente amsterdam

Katrien Termeer (WUR) over transitie

Watertransitie is goed te verbinden
met andere opgaven

Grootschalige veranderingen **beginnen met betekenisvolle stapjes**

P

rof. dr. ir. Katrien Termeer is hoogleraar bestuurskunde aan de WUR – Wageningen Universiteit en Research. Samen met haar team onderzoekt zij innovatieve vormen van governance voor complexe maatschappelijke uitdagingen zoals duurzaamheid, voedselzekerheid, biodiversiteit en klimaatverandering. Hoe ziet zij het verband tussen de watertransitie en de andere grote opgaven van dit moment?

Termeer onderzoekt het ontstaan van nieuwe sturingsarrangementen, variërend van lokale coöperaties tot mondiale ronde tafels. Haar visie is dat kleine, betekenisvolle stappen – small wins – uiteindelijk tot ingrijpende transitities kunnen leiden.

Klimaatverandering stuurt transitities

Meerdere transitities vechten momenteel om de politieke en bestuurlijke aandacht in Nederland, in gang gezet door het besef dat er fundamentele veranderingen nodig zijn om leven op onze planeet duurzaam en eerlijk mogelijk te maken. Voortvloeiend uit de klimaatverandering gaat het vooral om transitities op het gebied van energie, landbouw, biodiversiteit, klimaatadaptatie en circulaire economie.

Hoe kijkt u aan tegen deze grote veranderingen in relatie tot het watersysteem?

‘Al deze transities raken het watersysteem. Als schaarse hulpbron, als ordenend principe of als bron van overlast. Maar de verbindingen met water kunnen wel onderling conflicterend zijn. Het is vrij nieuw om in samenhang na te denken over dit soort grote veranderingen. Ze worden tot nu toe nogal los van elkaar aangepakt, via verschillende programma’s van verschillende ministeries. Wij onderzoeken nu methoden om dit integraler aan te vliegen en zo synergie en meekoppelkansen te creëren, zonder negatieve bijeffecten.’

Transformatieve veranderingen

Termeer: ‘Ik wil trouwens wel waarschuwen voor overmatig gebruik van het woord ‘transitie’. Het gaat bij een transitie niet om ‘een beetje beter binnen hetzelfde systeem’, maar echt om wezenlijke veranderingen van structuren, culturen en praktijken. Veranderingen waarbij het ook gaat om andere waarden en identiteiten, maar waarbij er nog geen exact beeld van het einddoel is (behalve een stip op de horizon), noem ik transformatief. Het sturen van deze veranderingen is nog complexer dan bij transitities.’

Betere samenwerking

Een belangrijk onderwerp is betere samenwerking tussen de betrokken overheden, zowel landelijk als regionaal en plaatselijk. Nu zijn de verschillende thema’s nog beledigd bij verschillende ministeries: energie en klimaat bij EZK, circulaire economie en water bij IenW, landbouw en biodiversiteit bij LNV. Termeer: ‘Er moeten wel dingen veranderen, dus er is niet alleen nieuw beleid nodig, maar ook een andere inrichting en cultuur van de betrokken overheidsorganisaties. ‘Als je blijft doen wat je deed, krijg je wat je kreeg’ gaat ook hier op.’

Water verbindt

Hoe ziet u de relatie tussen de watertransitie die de waterschappen en drinkwaterbedrijven bepleiten en de landbouwtransitie?

Termeer: ‘Een watertransitie heeft allerlei raakvlakken met andere transitities, met name klimaat, landbouw, energie, biodiversiteit en circulaire economie. Dat hebben de waterschappen en de drinkwaterbedrijven goed gezien in hun pleidooi ‘Water verbindt’. Door te zoeken naar concrete verbindingen kun je elkaar versterken. Dat kan zowel over waterkwaliteit gaan, als over waterkwantiteit. Bij klimaatadaptatie is water een belangrijke ordenende factor, net als bij landbouw. Maar als functies water moeten volgen, zullen bepaalde dingen niet meer kunnen zoals ze vroeger gebeurden. Dan moet je er wel voor zorgen dat de belangen van alle betrokken partijen geborgd zijn en dat je niemand uitsluit. Ook mogen de lasten en de kosten niet op het bordje van één partij terechtkomen.’

**‘Wees zelf ook
bereid om te veranderen’**

Via een verzamelput wordt het water verdeeld over sub-irrigatiesystemen.

BOER BIER WATER

Boeren en Bavaria hebben beide belang bij voldoende en schoon grondwater. Het schone restwater van Bavaria wordt nu opnieuw de bodem ingebracht om het grondwater aan te vullen. Om het grondwater schoon te houden, zijn projecten gestart om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen en optimaal met de bodem om te gaan. Dit laatste gebeurt onder andere door wisselteelten waaronder ook gerst voor het bier. Voor de boeren een extra inkomstenbron, voor Bavaria een reductie van de CO₂-uitstoot omdat deze gerst niet meer uit het buitenland gehaald hoeft te worden.

Small wins

'Ons onderzoek toont aan dat je de verbindingen tussen de verschillende transitieën wel praktisch moet houden. Wanneer je alles met alles wilt verbinden, kan dat verlammen en vertragen. Daarom pleiten wij voor het bottom-up ontwikkelen van 'small wins': kleine, betekenisvolle stapjes met tastbare resultaten, op de snijvlakken van de verschillende thema's. Je kunt dan denken aan de eerste energiecoöperatie in de energietransitie, een kringloopboerderij in de landbouwtransitie of een 'repair café' bij de circulaire transitie. Kleine voorbeelden, die wel veel barrières hebben overwonnen en zaadjes kunnen zijn voor grotere transformatieve veranderingen.'

Zoeken naar mogelijkheden

Welke uitdagingen ziet u bij de 'watertransitie', wat zou u de watersector adviseren?

Termeer: 'Je moet het echt concreet houden, anders wordt het luchtfietserij. Bovendien zijn kleine veranderingen vaak sneller te realiseren dan enorme, veelomvattende bewegingen. Small wins zijn ook interessant omdat er veel energie en betrokkenheid zit bij dit soort initiatieven. Het moet wel om diepgaande veranderingen gaan, niet om het laaghangende fruit. En je moet oppassen voor 'eeuwige pilots': als iets niet lukt, moet je stoppen en het op een andere manier proberen. Maar als het wél lukt, dan meteen doorpakken en ophouden met pilots! En zoeken naar mogelijkheden, niet naar barrières!'

Zelf ook bewegen

Termeer: 'Transities vergen altijd een verandering in de eigen organisatie: ook daar moeten waterschappen en drinkwaterbedrijven zich rekenschap van geven. Ze moeten bereid zijn om zelf te bewegen: het gaat altijd om samenwerking met andere partijen, met andere ideeën en belangen. Ik zou ervoor waken om te veel op de 'eigen' transitie te gaan zitten.'

Burgers betrekken

'Een ander essentieel punt is het betrekken van burgers bij de transformatie of de transitie. Als je dat niet vanaf het begin doet, gaat er op den duur draagvlak ontbreken. Bovendien heb je burgers nodig voor creativiteit en initiatief: ze hebben vaak heel goede ideeën of zelfs al praktische initiatieven ontwikkeld.'

Ketenpartners

Een mooi voorbeeld van een small win van gekoppelde transitieën is volgens Termeer het project 'Boer Bier Water' in Brabant, waarin bierbrouwer Bavaria samenwerkt met onder andere boeren, tuinders, de gemeente Laarbeek en Waterschap Aa & Maas. Doel is grond, landschap en water vitaal te houden en beschikbaar voor alle partijen. Termeer: 'Landbouwtransitie, energietransitie, klimaatadaptatie en een beetje biodiversiteit. Een vergelijkbaar initiatief is de Groene Cirkel van brouwerij Heineken. En als je dit model uitrolt naar alle brouwerijen in Nederland, dan verbind je de verschillende transitieën en maak je samen echt een verschil. Elke verandering begint met een kleine stap, dus begin gewoon!'

Bodem en water sturend

Rienk Kuiper, programmaleider Ruimtelijke Ordening, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Nederland staat aan de vooravond van een aantal grote ruimtelijke investeringen.

Zo wil het kabinet voor 2035 een miljoen woningen bouwen, 25 miljard uitgeven aan stikstofmaatregelen in de landbouw en investeren in het beperken van de klimaatverandering.

Bodem en water zijn de basis voor een duurzaam omgevingsbeleid, zo concludeerde het PBL in het advies 'Grote opgaven in een beperkte ruimte'. Het staat nu ook in het coalitieakkoord: 'water en bodem worden sturend bij ruimtelijke planvorming'!

Op dit moment zijn water en bodem nog niet zo sturend. Een eerdere evaluatie van de watertoets liet zien dat water weliswaar een rol speelt bij de inrichting van nieuwe woningbouwlocaties, maar bijna nooit bij de locatiekeuzes zelf.

Daardoor komt wellicht een deel van de woningbouw tot stand op plekken die daar minder geschikt voor zijn. Verandert dit met het nieuwe coalitieakkoord? Wordt nu een groot deel van het Groene Hart uitgesloten als mogelijke woningbouwlocatie, omdat het veen in de ondergrond na de bouw van woningen mogelijk voor forse onderhoudskosten kan zorgen?

Of moeten we dan alleen maar in Hoog-Nederland gaan bouwen? Dat is een brug te ver. Het leidt vooral ook af van waarover het nu in eerste instantie zou moeten gaan. Waar kan woningbouw – gezien vanuit water en bodem – ook binnen een regio het best plaatsvinden? Op verzoek van de Eerste Kamer heeft het PBL in de Planmonitor NOVI verstedelijkingsplannen in kwetsbare gebieden in beeld gebracht. Juist op veenweidegrond zien we meer plannen opduiken, zoals in Rijnenburg bij Utrecht, in de Gnephoek bij Alphen a/d Rijn, de Grote Polder bij Zoeterwoude, of Polder Mastenbroek bij Zwolle.

Een andere kwetsbare categorie vormen de gebieden die van belang zijn vanuit waterveiligheid. Zo wil Arnhem woningbouw in Stadsblokken/Meinerswijk, juist in de uiterwaarden van de Nederrijn. Dat houdt geen rekening met mogelijk toekomstige veel grotere afvoerpieken van de rivier. De waterschappen hebben ernstige bedenkingen geuit tegen dit plan. Ook de deltacommissaris adviseert om de langetermijntontwikkelingen van zeespiegelstijging, veranderende rivierafvoeren, meer extreem weer en de bodemdaling nu al mee te nemen bij de woningbouwplannen.

'Water en bodem sturend bij ruimtelijke planvorming' gaat natuurlijk om meer dan alleen woningbouw. Het gaat bijvoorbeeld ook om de drinkwaterplanning. Gelderland gaat nieuwe strategische voorraden voor de drinkwatervoorziening aanwijzen. De provincie houdt rekening met meer grondwaterwinning op en rond de al stevig verdroogde Veluwe. Dat zou leiden tot nog meer droogvallende sprengbeken en verdroogde natuur. Kiezen voor oevergrondwaterwinning langs de grote rivieren lijkt meer kansen te bieden om water en bodem sturend te laten zijn.

In de komende jaren zullen vele miljarden worden geïnvesteerd in nieuwe woningen, bedrijventerreinen, de energietransitie, herstructurering van stedelijk gebied en infrastructuur. Als het nieuwe kabinet bodem en water sturend wil laten zijn, dan moet dit ook zichtbaar worden in de locatiekeuzes. Voor woningen, maar ook voor ons drinkwater. Niet alles kan, en niet alles kan overal, zo staat het tenslotte ook in de Nationale Omgevingsvisie.

Zuiveringsproces met **minimale** chemicaliën

Water is een natuurproduct. Daarom is zuinig omgaan met de aarde voor Oasen van groot belang. Oasen maakt zo duurzaam mogelijk drinkwater en redeneert daarbij vanuit de gehele waterketen. Het drinkwaterbedrijf doet continu onderzoek naar hoe het zuiverings- en distributieproces kan worden verduurzaamd en investeert in meerdere duurzaamheidsprojecten. Eén daarvan is het project CO₂-dosering (kooldioxide), waarmee het gebruik van milieu-onvriendelijke chemicaliën geminimaliseerd kan worden.

Voordelen

In dit project vervangt Oasen in het zuiveringsproces zoutzuur voor een CO₂-dosering. Het is een duurzame toepassing voor het stoppen van de na-ontharding in de onthardingsreactoren. Deze dosering heeft een groot aantal voordelen. Allereerst is CO₂ beter voor het milieu dan zoutzuur. Daarnaast daalt het aantal transportbewegingen; eerst moest zo'n vijftig keer worden bevoorrad met zoutzuur, nu is jaarlijks acht tot tien

keer een bevoorrading van CO₂ nodig. Ten slotte is CO₂ goedkoper dan zoutzuur.

Succesvol

Sinds 2015 past Oasen deze methode al succesvol toe in zuiveringsstation Rodenhuis in Bergambacht. In 2021 volgde het zuiveringsstation De Steeg in Langerak en eind maart 2022 plaatste het waterbedrijf een CO₂-opslagtank op het derde zuiveringsstation, De Laak in Lexmond. Als alles

volgens planning verloopt, start Oasen deze zomer in Lexmond met CO₂-dosering. Ook de nieuwe zuiveringsstations De Put en De Hooge Boom, die nog in aanbouw zijn, zullen bij hun ingebruikname CO₂ gaan toepassen. Al is het bij de twee nieuwe locaties onderdeel van een andere zuiveringstechniek. Zo blijft Oasen investeren in duurzaam drinkwater.

oasen
drinkwater

‘Urgentie van **waterinclusief denken** bij ruimte- lijke inrichting is hoog’

Jelle Hannema (bestuurslid Vewin en directievoorzitter Vitens) en Dirk-Siert Schoonman (lid van het dagelijks bestuur van de Unie van Waterschappen en dijkgraaf van Waterschap Drents Overijsselse Delta) maken een jaar na het verschijnen van het gezamenlijke pleidooi ‘Water verbindt’ de balans op van deze oproep om water sturend te maken in de ruimtelijke ordening.

n het voorjaar van 2021 lanceerden de Unie van Waterschappen en Vewin een gemeenschappelijk manifest, Water verbindt. De kern van dit pleidooi is de oproep tot een watertransitie, waarbij water en bodem sturend worden in de ruimtelijke inrichting van ons land. Wat is inmiddels bereikt?

Schoonman: 'Ons pleidooi is overgenomen in het regeerakkoord, daar zijn we heel blij mee. Het is nu wel zaak dat de beleidsvoornemens ook écht in de praktijk worden gebracht. Daar zitten twee kanten aan. Ten eerste: we moeten er aan de voorzijde voor zorgen dat water en bodem bij het bepalen van de bestemming van een gebied op de juiste manier worden meegenomen in de ruimtelijke afweging. En daarna, als de bestemming is bepaald, erop toezien dat wat is toegestaan, ook daadwerkelijk waterrobuust gebeurt. Kortom, de haakjes zijn er, nu de invulling nog.'

Samen de schouders eronder

Hannema: 'Ook de drinkwatersector kan uit de voeten met de formulering in het regeerakkoord. We moeten dit nu wel met z'n allen concreet en voortvarend gaan regelen, in beleid én in de uitvoering. De waterschappen en de drinkwaterbedrijven hebben het afgelopen jaar samen de schouders eronder gezet en er lopen al de nodige projecten en pilots. Die zullen flink opgeschaald worden, bijvoorbeeld binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Wel moeten we waakzaam blijven dat de belofte van de regering overeind blijft bij urgente en grote vraagstukken. In het recente Programma Woningbouw zagen we 'waterinclusief denken' nog niet voldoende terug. Op korte termijn moet ook de leveringszekerheid van drinkwater

gegarandeerd blijven met een versnelling in vergunningsprocedures voor de winning en in een dialoog over duurzaam verbruik als antwoord op de toenemende vraag- en klimaatveranderingen.'

Ruimtelijke inrichting waterrobuust uitvoeren

Schoonman: 'We staan voor een grote verbouwing van Nederland, als gevolg van de opgaven op het gebied van woningbouw, verduurzaming van de energievoorziening, klimaatadaptatie en landbouwtransitie. Veel bestemmingen liggen al vast, maar er kan nog veel aandacht worden gegeven aan het klimaat- en waterrobuust invullen en uitvoeren van de plannen. Als je 1 miljoen woningen wilt realiseren, zal waterbewust bouwen veel hoger op de agenda moeten. Daar waar je water gaat onttrekken, moet je ook de waterbalans op orde houden. In een gebied waar nieuwe woningen komen, zul je dus ook water moeten opslaan en laten infiltreren. Dat kost veel ruimte, die je tevoren moet claimen.'

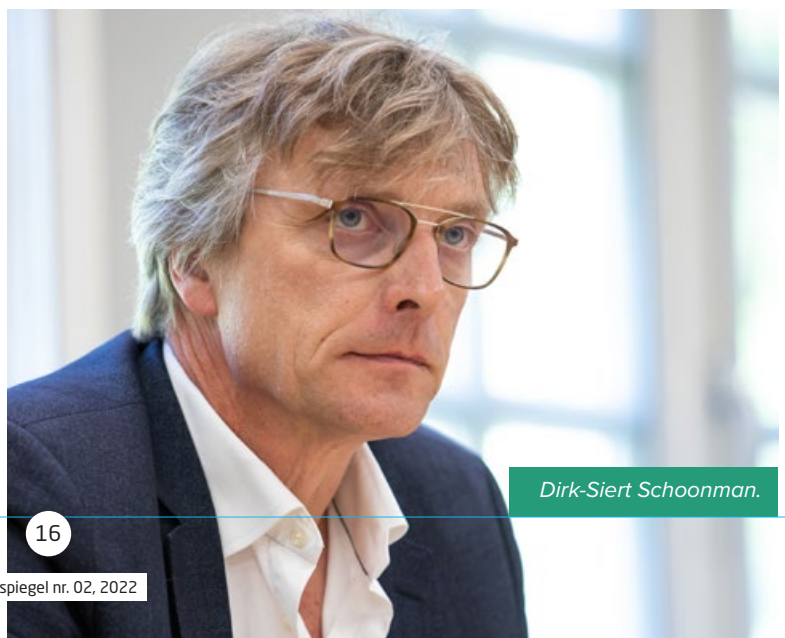
Watertoets concreet maken

Hannema: 'Er ligt een taak voor alle waterbestuurders om zelf het goede voorbeeld te geven en ook iedereen bij de les te houden. Dat is complex, zeker als je bedenkt dat er alleen al acht verschillende ministeries betrokken zijn bij de ruimtelijke inrichting van ons land. Bij het concretiseren van een verplichte watertoets in de planvorming is het essentieel om de beschikbaarheid van drinkwater aan de voorkant integraal mee te nemen, inclusief de benodigde investeringen, ruimte en broncapaciteit.'

Impact watertransitie

Schoonman: 'Het watersysteem moet veel robuuster, gezien de economische en demografische groei én de klimaatverandering. Belangrijk is dat we met z'n allen gaan redeneren vanuit een waterbalans. Het gaat bij waterbeschikbaarheid om het saldo van aanvoer, verdamping, afvoer en onttrekking. Minder snel afvoeren van neerslag in het natte seizoen is een essentieel onderdeel van het totaalplaatje. En ook dat kost ruimte, in de vorm van buffer- en intrekgebieden.'

Hannema: 'Een beperkende factor voor het versterken van het watersysteem is de wettelijke rem op onze investeringscapaciteit. De toegestane vermogenskostenvergoeding – zeg maar de toegestane winst – beperkt

Dirk-Siert Schoonman.

Jelle Hannema.

de mogelijkheden te investeren in bestaande of nieuwe infrastructuur. Ons investeringsniveau is zo niet voldoende om aan alle opgaven te kunnen voldoen. Het ministerie bekijkt mogelijkheden in de regelgeving, maar zonder verruiming daarvan kan dat als gevolg hebben dat drinkwater duurder moet worden, om de benodigde investeringen te kunnen financieren.'

Gezamenlijk de droogte te lijf

Schoonman: 'De droogten van de afgelopen jaren waren een 'wake-up-call'. Zonder de droogteproblematiek was water als sturend instrument bij ruimtelijke ordening nooit zo van de grond gekomen als nu het geval is. Daarbij is het belangrijk dat de betrokken overheden een echte langetermijnvisie ontwikkelen en niet verzanden in discussie over verantwoordelijkheid. Het gaat om de stip op de horizon.'

Hannema: 'De afgelopen jaren is de focus van 'snel afvoeren' aan het verschuiven naar zuiniger omgaan met en vasthouden van water. Ik zie dat we nu samen met de waterschappen steeds meer bezig zijn met het voorkomen en bestrijden van nadelige gevolgen van droogte en water tekorten.' Schoonman: 'We vinden elkaar in de bestrijding van de gevolgen van droogte. Daarnaast mogen we verbeteren van de waterkwaliteit ook niet uit het oog verliezen. We moeten inzetten op bronmaatregelen om te voorkomen dat er verontreinigingen in het water terechtkomen. Ook zullen we met zuiveren moeten kijken in hoeverre we hergebruik van water verder kunnen ontwikkelen.'

Beginnen bij de bodem

Schoonman: 'We zien de gevolgen van de klimaatverandering, in de vorm van langdurige droogte én van wateroverlast door grote neerslagpieken. Belangrijk is dat de bodem aan de voorkant wordt meegenomen in het robuuster maken van het systeem. Dat betekent onder andere ruimte reserveren voor waterbuffers en infiltratiegebieden, de biodiversiteit in de bodem verbeteren, vergroenen van het stedelijk gebied, verhogen van het grondwaterpeil in het buitengebied en het anders inrichten van de landbouw.'

Hannema: 'Waterschappen en drinkwaterbedrijven kennen elkaar al een hele tijd en weten elkaar goed te vinden: samen nemen we nu het voortouw bij de watertransitie. We hebben aan de voorkant geïnvesteerd in een gezamenlijk perspectief, de onderlinge relaties en de werkwijze: nu kunnen we met z'n allen aan de slag! Een hobbel daarbij is dat door de toeneemende urgentie en complexiteit bepaalde wettelijke systemen met elkaar kunnen conflicteren en de besluitvorming nu al vertraagt. Zo kan Vitens bestaande winningsvergunningen niet optimaal benutten door Natura 2000-regels, waardoor de leveringszekerheid onder druk komt te staan. Het zou helpen als het Rijk hier de regie zou pakken om impasses te doorbreken.'

Investeren in het watersysteem

Schoonman: 'Andere manieren om ons watersysteem robuuster te maken, zijn zuinig omgaan met water, voorkomen van verontreinigingen en ontwikkelen van alternatieve bronnen. Op al die terreinen zijn de drinkwaterbedrijven en de waterschappen samen actief, maar we redden dat niet alleen. Veel van deze problematiek heeft ook een internationale of Europese component, dus daar hebben we echt alle stakeholders bij nodig, inclusief het Rijk.'

De drinkwaterplek van... Marouschka Romme

Sensoren voor **MEER** inzicht

Marouschka Romme is sinds de zomer van 2019 adviseur Innovatie bij Brabant Water. Ze is betrokken bij enkele innovatieve projecten, zoals SOFIA: Smart Operations From Intelligent Assets.

Wat maakt deze plek voor jou zo bijzonder?

‘We zijn bij de Zuid Groeneweg in De Heen (gemeente Steenbergen): hier wordt een druksensor in ons distributienetwerk geplaatst, als onderdeel van het digital twin project SOFIA. Met het realiseren van een digital twin – een virtueel hydraulisch model van het distributienet – willen we een impuls geven aan onze operationele bedrijfsprocessen. Denk aan het direct detecteren van lekken of verstoringen door het continu monitoren van zaken zoals druk en debiet. We willen met een groot aantal sensoren real time inzicht creëren in de hydraulische prestaties in het net en deze optimaliseren.’

Proactief in plaats van reactief

‘Ook willen we meer informatie over verbruikspatronen van verschillende klantgroepen of verbruiksgebieden krijgen. Hierdoor kunnen we op termijn proactief optreden, in plaats van te moeten reageren op basis van klachten van klanten of zichtbaar gesprongen leidingen. In 2025 willen we inzichtelijk hebben hoe het drinkwater door ons net stroomt, van waterproductiebedrijf tot aan watermeter bij de klant. De sensor die we nu hebben geplaatst, is een belangrijke stap voorwaarts op weg naar dat doel.’

'Anders kijken naar het bestaande businessmodel'

Waarom heb jij gekozen voor de drinkwatersector?

'Ik studeerde Business Innovation aan de Avans Hogeschool en deed mijn afstudeerstage bij Brabant Water. Het leek me interessant om in een constant veranderende wereld anders te gaan kijken naar het bestaande businessmodel, om nieuwe kansen te creëren. Als adviseur Innovatie probeer ik continu te anticiperen op toekomstige uitdagingen. Ik vertaal die naar concrete projecten en samenwerkingen. Innovatie is daarbij een middel, geen doel op zich. Naast project SOFIA werk ik ook mee aan projecten zoals het verslimmen van het revisieproces voor hoofdleidingen en de slimme afsluitersleutel.'

Minister IenW
belooft **GESPREK** met
VEWIN en **VITENS** over
WATERBESCHIKBAARHEID

M

inister Mark Harbers van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft in het Commissiedebat Water van 7 juni aan

de Tweede Kamer toegezegd met Vewin en Vitens in gesprek te gaan over de beschikbaarheid van voldoende bronnen voor drinkwater in Oost-Nederland. Hij zal hierover in de WGO verzamelbrief in het najaar rapporteren aan de Tweede Kamer.

De minister zegde dit toe na vragen van Tweede Kamerlid Fahid Minhas (VVD) over de onvoldoende beschikbaarheid van drinkwater in het oosten van Nederland, waardoor Vitens soms nee moet verkopen aan de industrie. Behalve over waterbeschikbaarheid ging het debat van 7 juni over een groot aantal onderwerpen, waaronder ook de Kaderrichtlijn Water, waterkwaliteit, landbouw en droogte. Door Eva van Esch (PvdD) en Tjeerd de Groot (D66) is aangekondigd dat zij in een plenair vervolgdebat een aantal moties zullen indienen over het verbeteren van de waterkwaliteit en over schadeclaims van de landbouw aan drinkwaterbedrijven. Op dit moment is nog niet bekend wanneer dit plenaire Tweeminutendebat zal plaatsvinden.

Zorgen over voldoende beschikbaarheid van drinkwater

Minister Harbers antwoordde op de vragen van Minhas (VVD) over wie ervoor moet zorgen dat er voldoende bronnen voor drinkwater beschikbaar zijn, dat het in de eerste plaats aan de provincies is om afwegingen te maken en actie te ondernemen. Provincies zijn namelijk verantwoordelijk voor het aanwijzen en beschermen van aanvullende strategische grondwaterreserves. Het Rijk is aan zet als het gaat om het realiseren van Nationale Grondwater Reserves.

Minister Harbers in gesprek met Tweede Kamerleden tijdens het CD Water.

Op drinkwaterbedrijven rust de verantwoordelijkheid een robuust systeem van drinkwaterlevering te verzekeren en waar nodig leidingnetten onderling aan elkaar te koppelen. Als er structurele problemen dreigen voor de drinkwatervoorziening, moet dit besproken worden in het nationale Bestuurlijk Overleg Water. De minister onderstreepte hierbij dat er ook een wettelijke leveringsplicht bestaat voor drinkwater aan bedrijven.

Waterpeil omhoog, vervuiling water omlaag

De Kaderrichtlijn Water (KRW) en de waterkwaliteit kwamen uitgebreid aan bod in het Commissiedebat. Laura Bromet (GL) vatte het onderwerp kernachtig samen met de uitspraak 'het waterpeil moet omhoog en de vervuiling moet omlaag'. Bromet wees erop dat Nederland in 2015 de gestelde doelen van de KRW niet heeft gehaald. Nu, in 2022 voldoet slechts 1% van onze wateren aan de KRW-doelen. De problemen zijn legio: mest, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, opkomende stoffen, enzovoort. Bromet wierp hierbij de vraag op of de provincies zich voldoende inspannen en riep op tot betere afstemming tussen de betrokken overheden.

'KRW wordt mogelijk het nieuwe stikstofprobleem'

Eva van Esch (PvdD) vroeg of de minister aanstuurt op rechtszaken in 2027 vanwege het niet halen van de KRW-doelen. Zij vroeg ook hoe het beschikbare geld binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zo gebruikt kan worden, dat hiermee ook de doelen voor de KRW op het vlak van bijvoorbeeld nitraat en bestrijdingsmiddelen kunnen worden gehaald. Pieter Grinwis (CU) sprak de zorg uit dat de KRW mogelijk het nieuwe stikstofprobleem gaat worden. Hij stelde de minister de vraag of het door de regering gereserveerde bedrag in de NPLG-aanpak van 811 miljoen euro voor maatregelen om de KRW-doelen te halen wel voldoende zal zijn. De minister antwoordde de Kamerleden dat zijn inzet is om alle benodigde maatregelen genomen te hebben in 2027, maar dat dit niet per se betekent dat daarmee ook de doelen in 2027 gehaald zullen zijn.

Droogte: van een vergiet een spons maken

Tjeerd de Groot (D66) pleitte voor meer regie van de minister bij de droogteproblematiek. Volgens De Groot is met name bij het reguleren van de onttrekkingen van grondwater meer regie van het Rijk nodig. De Groot stelde de vraag hoe het kan dat de Waterwet regelt dat de landbouw droogteschade kan claimen bij drinkwaterbedrijven en hiervoor financiële vergoedingen kan krijgen. Daarnaast stelde De Groot in het kader van waterbesparing voor om de regeling dat grootverbruikers van drinkwater geen belasting op leidingwater (BOL) hoeven te betalen te wijzigen.

Van Esch (PvdD) sprak uit behoefte te hebben aan meer maatregelen om water vast te houden, het grondwaterpeil te verhogen en om illegale onttrekkingen aan te pakken. Net als De Groot bekritiseerde Van Esch de bepaling in de Waterwet dat de landbouw schadeclaims kan neerleggen bij de drinkwaterbedrijven. Zij beklemtoonde dat in de prioriteitsvolgorde drinkwater hoger staat dan de landbouw.

Minister Harbers reageerde hierop door te stellen dat er al veel is gedaan en momenteel wordt uitgevoerd om water beter vast te houden. Volgens Harbers moet de Nederlandse bodem hiervoor veranderen van een vergiet in een spons. Eind 2022 verschijnt de rapportage van de Studiegroep Grondwater, die zich buigt over beter beheer van het grondwater. Voor de belasting op leidingwater die grootverbruikers niet hoeven te

betalen, verwees de minister naar de vorig jaar in de Beleidsnota Drinkwater afgesproken verkenning. Minister Harbers gaf aan de door De Groot (D66) voorgestelde wijziging van de Waterwet met betrekking tot de schadeclaims van de landbouw bij de drinkwaterbedrijven overbodig te vinden.

Lees meer over de standpunten van Vewin in het position paper voor het Commissiedebat Water:

WATERPOORT: HOE STAAN WE ERVOOR MET DE KADER-RICHTLIJN WATER?

V.l.n.r.: Fahid Minhas, Sander Mager en Wim Drossaert.

Op 30 mei vond de eerste heropgerichte Waterpoort plaats in Nieuwspoor in Den Haag. De Unie van Waterschappen en Vewin organiseerden samen een paneldiscussie over wat er nodig is om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen in 2027.

Spreekers waren Rogier van der Sande en Peter van der Velden (voorzitters Unie van Waterschappen en Vewin), Sander Mager en Wim Drossaert (bestuurders bij de beide koepels) en Kamerlid Fahid Minhas (VVD). Beide voorzitters gingen in op waarom het

behalen van de KRW-doelen zo belangrijk is en dat alles op alles gezet moet worden om deze doelen te bereiken.

NATIONALE KRAANWATERDAG

Op woensdag 28 september 2022 is het Nationale Kraanwaterdag. Op deze dag staat kraanwater als gezonde en duurzame dorstlesser centraal. Basisscholen en bso's kunnen zich inschrijven en ontvangen dan gratis educatieve materialen, zoals een digitale les met filmpjes, een quiz, een doeblad, proefjes en knutselvlogs. Nationale Kraanwaterdag is een gezamenlijk initiatief van alle Nederlandse drinkwaterbedrijven.

IMPACT KLIMAATVERANDERING EN ENERGIE-TRANSITIE OP DRINKWATER IN LEIDINGNET

Klimaatverandering warmt de bodem extra op. Dit beïnvloedt de temperatuur van het drinkwater in het leidingnet in de bodem. De aanleg van warmtenetten kan onderdeel zijn van de energietransitie. Ook een warmtenet kan, als het te dicht bij een drinkwaterleiding ligt, door warmte-uitstraling nadelige effecten hebben op de drinkwaterkwaliteit.

Drinkwaterbedrijven adviseren gemeenten en provincies graag hoe deze ongewenste opwarming van drinkwater kan worden voorkomen door klimaatbestendige inrichting van de bovengrond en juiste aanleg van de infrastructuur in de bodem.

Bekijk de animatie via deze QR-code:

‘Harde keuzes nodig in **NOVI+**’

Ed Nijpels: ‘De bestaande Nationale Omgevingsvisie NOVI is nog te weinig sturend.’

A photograph of Cees Veerman, an older man with grey hair and glasses, wearing a dark blue suit jacket over a white shirt. He is standing in a field with rows of crops, looking directly at the camera. The background shows a vast, open landscape under a cloudy sky.

‘Alleen **gebruiken** wat we **écht** nodig hebben’

Cees Veerman: ‘De transitie in de landbouw betekent een terugkeer naar een grotere zuinigheid.’

W

at zijn de actuele ontwikkelingen en transities op het gebied van klimaat, energie en landbouw, en hoe verhouden die zich met de door de waterschappen en de drinkwaterbedrijven bepleite watertransitie? We vroegen het de voorzitter van het Voortgangsoverleg Klimaatakkoord Ed Nijpels en oud-landbouwminister Cees Veerman.

Nijpels: 'De belangrijkste transities van dit moment zijn klimaat, landbouw, energie, digitalisering en circulaire economie, plus in de nabije toekomst artificial intelligence. Dat zijn allemaal ingewikkelde, samenhangende en deels overlappende processen die schoksgewijs verlopen, als gevolg van factoren zoals technologische ontwikkelingen en politieke besluitvorming, maar ook maatschappelijke weerstand of juist initiatieven. Ik zie het pleidooi 'Water verbindt' van de watersector dan ook als zo'n initiatief, dat nauw samenhangt met de bestaande transities.'

Circulaire economie is essentieel

Veerman: 'De kern van alle huidige transities is dat we toe moeten naar een duurzame, circulaire economie. De manier waarop we nu met de wereld omgaan, heeft op de lange ter-

mijn geen toekomst. Dat betekent dat we af moeten van fossiele energie en beter moeten omgaan met de natuur en alle grondstoffen, waaronder water. De negatieve gevolgen van economische activiteiten – vervuiling van bodem, lucht en water – zullen moeten worden ingeprijsd in producten, ook in de landbouw. En we moeten zuiniger worden: alleen verbruiken wat we écht nodig hebben! Daarbij moeten we ons realiseren dat we in Nederland landbouw bedrijven in een dichtbevolkte stadsstaat: er zijn hier duidelijk grenzen aan de beschikbare ruimte.'

Milieuschade beprizen

Nijpels: 'De schade die de mens aanricht aan het leefmilieu – of dat nu door een fabriek, een boer of een automobilist gebeurt – zal moeten worden beprisd. En daarbij komt meteen het vraagstuk van ruimtelijke ordening om de hoek kijken. Ruimte is in ons land schaars en daarmee kostbaar, dus wie krijgt wat? Je hebt sterke sturing nodig bij het indelen van de ruimte: waar komt woningbouw, waar landbouw, water, natuur, industrie? Ik verwacht dan ook veel van de nieuwe minister van Ruimtelijke Ordening!'

Water sturend?

Vewin en de Unie van Waterschappen pleiten ervoor dat water sturend wordt bij ruimtelijke inrichting, zoals ook in het regeerakkoord is opgenomen: hoe ziet u dat?

Veerman: 'Water en bodem zijn allesbepalend in de ruimtelijke ordening. In Europa is 70% van de bodems niet gezond, dat is ernstig. De bodem is de basis voor al het leven, zeker in combinatie met water. De bodem is een levend organisme, waar we zuinig op moeten zijn en goed voor moeten zorgen. Dat betekent ook harde keuzes maken: op hoge zandgronden moet je bepaalde landbouw bijvoorbeeld niet meer willen.'

Snijvlakken klimaat- en watertransitie

Nijpels: 'De klimaattransitie en de noodzaak van voldoende en schoon drinkwater raken elkaar op een aantal punten, zoals warmte/koudeopslag, aquathermie en aardwarmte. Zo kunnen drinkwaterbedrijven en met name waterschappen in de toekomst energieleveranciers worden. Daarnaast is er het vraagstuk van de gevolgen van de opwarming van de aarde voor het oppervlaktewater, voor de zuiveringsprocessen en voor

Cees Veerman.

'WATER VERBINDT': PLEIDOOI VOOR WATERTRANSITIE

Er is een transitie naar een klimaatrobuust watersysteem nodig om de nadelige effecten van droogte te voorkomen of te verminderen, en de waterkwaliteit te verbeteren. Op basis van de uitgangspunten van de NOVI, het Delta-programma en de Kaderrichtlijn Water gaat het om deze vier speerpunten:

- Water is sturend voor de ruimtelijke inrichting
- Water beter vasthouden en verdelen
- Zuinig omgaan met water
- Waterkwaliteit verbeteren en vervuiling voorkomen

de kwaliteit van het drinkwater. Ook zijn er effecten op de drinkwatervoorziening van de grotere weersextremen, zoals langdurige droogte of juist grote, kortstondige neerslagpieken. Dit kan bijvoorbeeld grotere uitspoeling van stoffen naar het oppervlakte- en grondwater tot gevolg hebben.'

Samenwerken

Veerman: 'Een belangrijk probleem zijn de negatieve gevolgen van de landbouw voor de waterkwantiteit en -kwaliteit: beregening of irrigatie met grond- of oppervlaktewater, uitspoeling van gewasbeschermingsmiddelen en mest, uitstoot van stikstof. Dat zal anders moeten, door innovatie en toepassing van genetische modificatie, biochemie en precisielandbouw, onder het motto 'Wat je niet veroorzaakt, hoef je ook niet op te ruimen'. Maar het kan bijvoorbeeld ook door boeren te belonen om rondom waterwingebieden zo min mogelijk verontreiniging te veroorzaken. Boeren zijn er immers niet op uit om vervuiling te veroorzaken, ze willen gewoon een goede boterham verdienen: als je ze daarbij helpt, kun je samen veel bereiken.'

Bescherming van de bronnen

Nijpels: 'De drinkwaterbedrijven zijn voor wat betreft de bescherming van de bronnen voor de drinkwatervoorziening natuurlijk afhankelijk van de wetgever: die bepaalt wat er wel en niet mag in ons land. Dus als de overheid de bodem en het water belangrijk vindt, zal er voor deugdelijke wettelijke bescherming moeten worden gezorgd. Hierbij vormen de drie sturingsinstrumenten van het milieu- en klimaatbeleid – normeren, beprijzen en tijdelijk subsidiëren – mogelijk een kapstok voor de

drinkwatersector voor hun wensen richting de overheid.'

Veerman: 'Ons drinkwater is eigenlijk te goedkoop: de prijs per liter weerspiegelt niet de enorme waarde ervan. Misschien is dat ook de oorzaak dat het belang ervan soms ondersneeuwt. Dat is onwenselijk, want water betekent leven: zonder water is er geen landbouw en geen voedsel. Dus moeten we zuinig omgaan met het schaarse zoete water waarover we kunnen beschikken. En misschien moeten we drinkwater wel duurder maken.'

NOVI+

Nijpels: 'De drinkwaterbedrijven mogen best wat harder op de trom slaan; ze doen in alle stilte en vrijwel onzichtbaar voortreffelijk werk en fabriceren tegen een lage prijs goed drinkwater, dat altijd en overal beschikbaar is. Daar mogen we trots op zijn en dat verdient aandacht en bescherming, ook in ruimtelijke zin. De bestaande Nationale Omgevingsvisie NOVI is wat dat betreft nog te weinig sturend. De regering ontkomt er niet aan om in de vernieuwde NOVI+ harde ruimtelijke keuzes te maken. Ik raad de drinkwatersector aan om ervoor te zorgen dat alles wat ze nu nog missen aan beschermende maatregelen, in de NOVI+ terecht komt.'

Ed Nijpels.

'Toekomst van ons drinkwater'

Minister Mark Harbers, IenW.

Annette Ottolini, Evides Waterbedrijf.

Jelle Hannema en Marike Bonhof, Vitens.

Wim Drossaert, Dunea.

Riksta Zwart, Waterbedrijf Groningen.

Walter van der Meer, Oasen.

Leo Hendriks, WMD.

Saskia de Haas, Waternet.

Joyce Nelissen, WML.

Paulien Pistor, PWN.

Rob van Dongen, Brabant Water.

In heel **NEDERLAND** de blauwe loper uit voor de ‘Toekomst van ons drinkwater’

Op 11 mei rolden alle drinkwaterbedrijven de blauwe loper uit om aandacht te vragen voor de ‘Toekomst van ons drinkwater’. Ook minister Mark Harbers van Infrastructuur en Waterstaat stond op de blauwe loper, naast de Hofvijver in Den Haag. Hij sprak onder leiding van Hila Noorzai met enkele basisschoolleerlingen en Wim Drossaert, bestuurslid van Vewin, over de toekomst van ons drinkwater.

Bronnen onder toenemende druk

De drinkwaterbedrijven geven met deze actie aan dat de vanzelfsprekendheid van voldoende goed drinkwater – nu en later – op het spel staat. De beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwaterbronnen staan onder toenemende druk. Het watersysteem loopt tegen zijn grenzen aan, door droogte, verzilting en een toenemende watervraag. Vervuiling vanuit landbouw, industrie en huishoudens verslechtert de kwaliteit van de bronnen. Het kost steeds meer moeite en geld om voldoende en schoon drinkwater beschikbaar te hebben.

Kraanwater is er toch altijd?

De kinderen stelden vragen als ‘Wat is nou eigenlijk het probleem, kraanwater is er toch altijd?’ of ‘Hoe ziet u de toekomst van ons drinkwater?’. Drossaert legde uit dat het niet mogelijk is zomaar van elke soort water drinkwater te maken. Minister Harbers gaf aan dat er extra actie nodig is om ervoor te zorgen dat we in de toekomst altijd voldoende en schoon drinkwater hebben.

'Toekomst van ons drinkwater'

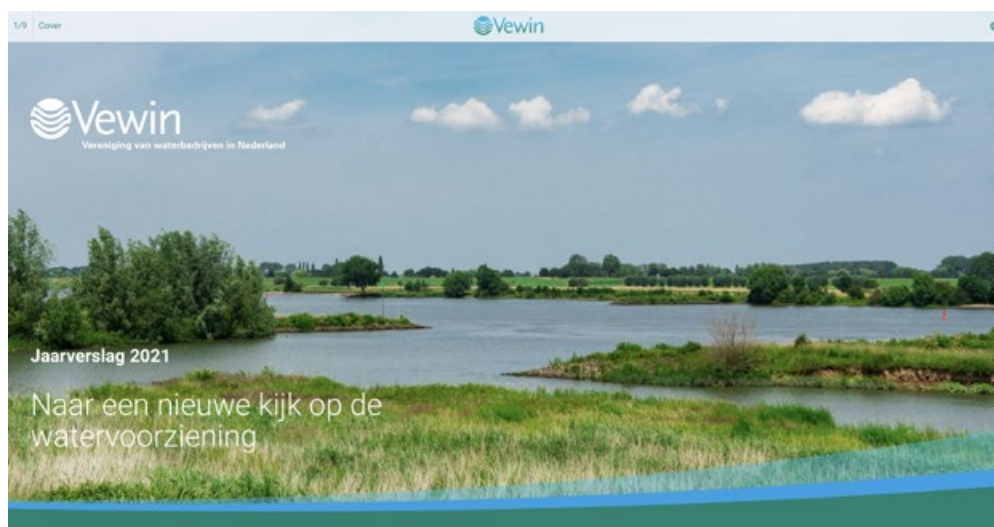
'Wat is nou eigenlijk het probleem, kraanwater is er toch altijd?'

'Hoe ziet u de toekomst van ons drinkwater?'

Bekijk hier de video

VEWIN JAARVERSLAG 2021 IS UIT!

'Naar een nieuwe kijk op de watervoorziening' is de titel van het jaarverslag. Vewin blikt terug op een jaar waarin zij zich opnieuw vol inzette voor waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en het verzekeren van de toekomstige drinkwatervoorziening.

Vewin riep onder andere op tot een noodzakelijke watertransitie en pleitte voor een betere bescherming van bronnen voor drinkwater. Ook maakte zij zich hard voor het realiseren van financieringsruimte voor essentiële investeringen door de drinkwaterbedrijven.

Bekijk hier het online jaarverslag: www.vewin.nl/jaarverslag/

GROTERE ZORGEN KWALITEIT EN BESCHIKBAARHEID DRINKWATERBRONNEN

De beschikbaarheid van voldoende en goed zoetwater voor drinkwaterbereiding baart steeds grotere zorgen. Dat concludeert Vewin uit 'Drinkwaterstatistieken 2022, van bron tot kraan', die zij onlangs publiceerde.

De publicatie is een up-to-date statistisch overzicht van de drinkwatersector. Het bevat eigen gegevens en resultaten van extern onderzoek, over onder andere drinkwaterbronnen, waterkwaliteit, bodem, natuur en waterbeschikbaarheid.

COLOFON

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

HOOFDREDACTEUR

Madelon Vink, vink@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene, Madelon Vink, Amarin Komduur, Patricia van der Linden, Philip Reedijk, redactiewaterspiegel@vewin.nl

INTERVIEWS EN EINDREDACTIE

Philip Reedijk

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Maas Communicatie/Tom Pilzecker, Vewin, Adobe Stock, Nico Bastens, Harry de Groot, Nienke Maat, Marijke Kodden, Marcella Meeuwssen, Michelle Muus, Oasen, Andries Ophof, Arnold Reyneveld, Daan van Schijndel, Dirk Hol.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen sturen naar info@vewin.nl. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie: redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maïsproducten en aardappelzetmeel.

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

Stel de drinkwater- voorziening veilig

Drinkwaterbedrijven staan voor de opgave alle nieuwe woningen in Nederland tijdig te voorzien van voldoende drinkwater. Dat is niet meer vanzelfsprekend, want het watersysteem loopt tegen zijn grenzen aan. Het lukt alleen als – snel – meer werk wordt gemaakt van het aanwijzen en beschermen van nieuwe bronnen voor drinkwater. En als drinkwaterbedrijven in staat worden gesteld nieuwe én bestaande bronnen ook daadwerkelijk te benutten (vergunningen en financieringsruimte). Er is regie van het Rijk nodig om dit te borgen.